

„kérlek, építsd a Te szíveddel, szellemeddel is a feladatot tovább”

BÁLINT SÁNDOR ÉS TÜSKÉS GÁBOR LEVELEZÉSÉBŐL (1973–1980)

Régi adósságomat törleszttem, amikor közreadom Bálint Sándorral 1973-tól haláláig folytatott levélváltásom dokumentumait. A levelezés jelentőségét elsősorban az adja, hogy tovább árnyalja a képet Bálint Sándor kivételes egyéniségéről, több ponton kiegészíti az ebből az időből korábban közölt leveleket, levelezéseket, s megmutat valamit a pályája csúcsára érkezett, európai rangú tudós és egy néprajzkutatónak készülő középiskolás diák, majd egyetemi hallgató szakmai, emberi kapcsolatából. A forrásanyag tudománytörténeti jelentőségét növeli, hogy erre az időszakra esett Bálint Sándor nagy összegző műveinek megjelenése, kéziratának előkészítése, nyomdai korrektúráinak javítása. Miközben beteg feleségét ápolta, előadásokat tartott és állandó időzavarral küzdött, új könyvtervek foglalkoztatták, s mindig talált időt arra, hogy foglalkozzon a hozzá forduló kérdéseivel. Ehhez járul, hogy az ún. népi vallássosság magyarországi kutatásának ez az időszaka – pontos kronológiája, személyi kapcsolat-hálózata, eredményei – csaknem teljesen feltáratlanok.

Az alábbi közlemény időrendben tartalmazza a levelezésben fennmaradt, illetőleg hozzám visszajutott, általam jelenleg ismert valamennyi levél és azzal rokon forrástípus – képeslap, postai levelezőlap, távirat, üzenet – teljes szövegét, az 1. sz. tétel kivételével az eredeti alapján. Az összesen ötvenkét dokumentumból huszonnyolc Bálint Sándortól, huszonnégy tőlem származik. A levelezésből kirajzolódó képet jól kiegészítik Bálint Sándor saját műveibe írt, édesapámnak és nekem szóló ajánlásai, ezért ezek szövegét függelékben közlöm, kiegészítve három további, tulajdonomban lévő Bálint Sándor-mű másnak szóló dedikációjával.

Az itt közölt levelek utalásaiból legalább további tizenöt, azon belül két Bálint Sándor által és tizenhárom általam írt levélre lehet következtetni, melyek jelenlegi őrzési helyéről nincs tudomásom. A hiánynak számos oka lehet, mint például a hagyaték körüli helyzet kezdeti tisztázatlansága,¹ de oka lehet az is, hogy „Bálint Sándort még izgatási pere után tizenkét évvel is 'F'-dossziésként tartották nyilván haláláig”,² a 70-es évek második felében ügynöki

¹ Erre utal a következő két levélrészlet: „A hagyatékot fölmérték, de hogy a továbbiakban mi lesz, nem tudom. Máris sok a hiány!” Ilia Mihály Tüskés Gábornak, Szeged, 1980. jún. 25. „Kérdésedre B. S-ügyben azt tudom válaszolni, hogy a leltár megjárta [a] minisztériumot, most onnét visszajött a szögedi antikváriumba, ahol most folyik az árazás. Ezután a min[isztérium]. majd állítólag ad pénzt a városnak a megvásárlásra. A könyvek és kéziratok a Somogyi-könyvtárba kerülnek, a szakrális tárgyak a múzeumba. De ez még terv, nem tud senki semmit. Pl. a leltárban nem szerepelnek a kéziratok, eltűnt az örökös kezén a napló és így tovább.” Ilia Mihály Tüskés Gábornak, Szeged, 1980. aug. 14.

² Csapody Miklós, „A világban helytállani...” Bálint Sándor élete és politikai működése 1904–1980, Budapest, 2004, 390.

tervekben merült fel a neve,³ s hogy egyetemi éveimben engem is megfigyeltek, és jelentéseket írtak rólam.⁴

A szövegközlésben betűhívségre törekedtem, megtartva az írásmód, a helyesírás és a központozás egyéni sajátosságait, következetlenségeit. Néhány különösen szokatlan szóalakra, helyesírási változatra [!] utal, az értelemzavaró szöveghibákat []-ben javítottam. Az aláhúzásokat dőlt betűvel jelöltem. A levelekkel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat a lapalji jegyzetekben közlöm. Bálint Mártonnak hálásan köszönöm a hozzájárulást Bálint Sándor leveleinek közzétételéhez.

1.

BÁLINT SÁNDOR – LANTOS MIKLÓSÉKNAK⁵
[Szeged, 1972. vagy 1973.]

[...] a választott téma, az útszéli keresztek világa, igen hálás téma, a szakirodalom alig szól róla. Egy bizonyos, hogy a kérdőíves módszerrel nem megy sokra. Valószínűleg csak nagyon kevésre kap választ. Ki kell mennie a helyszínre: megörökíteni a keresztet, lemásolni a főírást, érdeklődni a környező lakosságtól, hogy milyen szokások, körmenetek, ájtosságok, legendák, illetőleg mondák fűződnek hozzá. Fontos tudni a keresztállítást körülményeit: járvány, jégverés, gyilkosság idején tett fogadalmat stb. Ne markoljon sokat, elégedjék meg mondjuk a pécsi és környékbeli keresztek földolgozásával. Ha az idén nem készül el vele, pályaművét adja be jövőre. [...]

2.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK⁶
Pécs, 1973. június 25.

Tisztelt Bálint Sándor!

Elnézését kérem, hogy levelemmel zavarom. Néprajzi munkámmal szépen haladok. Hogy tovább folytathassam, tisztelettel kérem, készülő könyvéből az erre vonatkozó részt (elsősorban a keresztekre vonatkozó szokásanyagra gondolok) sziveskedjen hozzám eljuttatni.

Köszönöm, hogy lehetővé tette pécsi beszélgetésünket.

Jó munkát és jó egészséget kívánok. Szivességét előre is köszönöm. Tisztelettel

Tüskés Gábor

Pécs, 25. 6. 1973

³ Uo., 399–400.

⁴ Simon Zsuzsanna, Egy életre szóló levelezés. Fodor András és Tüskés Tibor két kötetéről, = Tiszatáj, 64 (2010), 6, 81–88, itt: 87, 32. jegyzet.

⁵ Egykorú gépiratos másolat Bálint Sándor Lantos Miklósékhöz írt levelének részletéről. Feladó: Bálint Sándor, Szeged, 6720, Tömörkény u. 2/b. Lantos Miklós (Pécs, 1930. –): építész, képző- és fotóművész; Lantosné dr. Imre Mária (Kaposvár, 1943. –): néprajzkutató. A levélmásolat előzménye: szülemmel együtt Bálint Sándor baráti köréhez tartozó Lantos Miklósék közvetítésével kértünk útmutatást néprajzi gyűjtőmunkámhoz és az út menti keresztekről tervezett pályamunkámhoz.

⁶ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Feladó: Tüskés Gábor, 7625 Pécs, Surányi M. u. 25. Címzés: Bálint Sándor úrnak, 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b.

3.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK⁷

[Szeged,] 1973. július 13.

Kedves Gábor,

ígéretemről természetesen nem feledkeztem el, azonban egyidejűleg három sürgős kéziratot is dolgozván, annyira kifáradtam, hogy postáimra rendezésére [!] mostanában nyílt csak alkalom.

A mellékelt kézirat-részlet⁸ csak az útszéli kereszttekkel foglalkozik, a hazai kereszt kultusz egyéb mozzanataival és dokumentumaival nem. Ez zavarná is a munkát, a fő cél: Baranya útszéli keresztjeiről minél bőségesebb adatgyűjtés fotóban, följegyzésben egyaránt. A kézirat lemásolható, de szeptemberig kérem vissza.

Augusztus első felében néhány napot Pécssett töltök. Örülnék, ha találkozhatnánk. Majd Hergenröder ft. úrnak⁹ szólok, vagy egy lapot írok.

Jó és eredményes munkát kíván sok üdvözlettel

Bálint Sándor

1973. VII. 13.

4.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK¹⁰

Pécs, 1973. július 26.

Kedves Bálint Sándor!

Nagyon köszönöm kéziratának elküldött részletét, melyet a kért időpontra visszaküldök. Figyelmemet olyan szempontokra is ráirányította, amelyekre eddig dolgozatom írásakor nem gondoltam.

Köszönöm a felajánlott találkozás lehetőségét. Mivel a nyár hátralevő heteiben a Balaton mellett leszek, kérem, hogy ottani címemre (Balatonfenyves, Tavasz u. 28.) írja meg, mikor jön Pécsre, hogy arra az időre visszautazhassam.

Jó egészséget kívánok a sok munkához. Még egyszer hálásan köszönöm nagy segítségét. Tisztelettel

Tüskés Gábor

Pécs, 26. 7. 73

⁷ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Címzés: Tüskés Gábor honismereti kutató, 7625 Pécs, Surányi Miklós u. 25.

⁸ A küldött kézirat-részlet megjelent: Bálint Sándor, Ünnepi kalendárium. A Mária-ünnepek és jelesebb napok hazai és közép-európai hagyományvilágából, I. kötet, December 1 – Június 30, Budapest, 1977, 345–350.

⁹ Dr. Hergenröder Miklós (Szajk, 1922. – Pécs, 1990.): székesegyházi karnagy, kanonok, egyházmegyei zeneigazgató, hitoktató.

¹⁰ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

5.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK¹¹

Pécs, 1973. szeptember 3.

Kedves Bálint Sándor!

Igéretemhez híven a kapott kéziratrészletet visszaküldöm, munkámhoz nagy segítséget nyújtott. Az a kérésem lenne még a kézirattal kapcsolatban: szeretném, ha megírná a mű címét, amiből a kéziratrészlet való, mivel ez a forrásmunkákra való hivatkozásnál elengedhetetlen.

Munkámnak vége felé közeledek, a kézirat nagyjából kész, első gépirásos másolata most készül. A nyáron elég sokat dolgoztam rajta. Munkám beadási határideje szeptember 15-e, ha elkészültem vele, szeretném, ha elküldhetnék belőle egy példányt elolvasásra, bírálatra.

Sajnálom, hogy pécsi találkozásunk objektív okok miatt nem jöhetett létre.

Segítségét mégegyszer nagyon köszönöm. Eredményes munkájához jó egészséget kívánok. Levelét várom, tisztelettel

Tüskés Gábor

Pécs, 3. 9. 73

6.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK¹²

Szeged, 1973. szeptember 6.

Kedves Barátom,

a kéziratot, meg levelét megkaptam. A kért jegyzet utalások:

- a.) az útszéli kereszttekhez Wagner Georg: *Barockzeitlicher Passionskult in Westfalen*, Münster 1967.
- b.) A szegedi keresztállításról *Bálint Sándor: Szegedi szótár*, Budapest 1957 II, 725, 726. *Tömörkény István: Gerendás szobákból*, Bp. 1904, 1. *Új kereszt*.
- c.) Göcsejhez *Tóth János: Göcsej népi építészete*, Bp. 1965, 111.
- d.) Városlódhöz *Vajkai Aurél: Adatok a népi orvosláshoz a Bakony-Balaton vidékén*, Ethnographia 1939, 66.
- e.) Nagyszombathoz *Jedlicska Pál: Kiskárpáti emlékek II*, Eger 1891, 15.
- f.) A keresztvetéshez *Szendrey Zsigmond: Ethnographia 1941*, 200. Kéziratomban nyomtatásban még nem jelent meg, valószínű címe *Napok és ünnepek*.

Örülni fogok, ha kéziratából egy másolatot elküld, hátha tudnék rá valami hasznosat írni.

Pécsre talán többször is el kell mennem, ha kéziratomban a pécsi nyomdában sajtó alá kerül.

Ez persze egyelőre csak valószínű, de nem biztos.

Édesapját, Hergenröder urat üdvözlöm, Önnek tanulmányaihoz, kutatásaihoz szívós munkakészséget, szép eredményeket kívánok.

Szeged, 1973 IX. 6

Bálint Sándor

¹¹ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

¹² Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Címzés: Tüskés Gábor honismereti kutató, Pécs, 7625, Surányi Miklós u. 25.

7.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK¹³

Pécs, 1973. október 1.

Kedves Bálint Sándor!

Munkámmal, melyben nagy segítségemre volt, végre elkészültem. Két példányban már be is adtam a Pécsi Néprajzi Múzeumhoz.¹⁴

Azzal a kéréssel küldöm most el pályamunkám harmadik példányát, legyen szives elolvasni és szigorú bírálattal, véleménnyel illetni. Ebből tanulhatnék igazán, a jövőben csak így tudnám munkámat eredményesen végezni. Segítségét, fáradozását nagyon köszönöm.

Válaszát várva jó egészséget kívánok.

Tisztelettel

Tüskés Gábor

Pécs, 1. 10. '73

8.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK¹⁵

[Szeged,] 1973. október 7.

Kedves Barátom,

kéziratát megkaptam. Első belelapozásra is látom, hogy szép munkát végez. Rendkívüli elfoglaltságom miatt csak későbbben érek rá elolvasni, remélem azonban, hogy a hónap végéig visszaküldhetem.

Sokszor üdvözli

Bálint Sándor

1973 X. 7

9.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK¹⁶

[Szeged,] 1973. [?] december 27.

Ünnepi jókívánásait¹⁷ köszönöm és hálás szívvel viszonozom. Az új esztendőben kívánok minden jót, főleg törhetetlen kutatókedvet.

Sok szíves üdvözlettel

Bálint Sándor

¹³ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Feladó: Küldi: Tüskés Gábor, 7625 Pécs, Surányi 15. Címzés: Bálint Sándor úrnak, Szeged, Tömörkény u. 2.

¹⁴ Tüskés Gábor, Útmenti és temetői kőfeszületek Abaliget és Orfű környékén, 1973. A XXI. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra benyújtott dolgozat első díjat nyert.

¹⁵ Kézzel, tollal írt postai levelezőlap. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, honismereti kutató, 7625 Pécs, Surányi Miklós u.

¹⁶ Kézzel, tollal írt képeslap (Hollókő), keltezés nélkül. A postabélyegző keltéből „dec. 27.” olvasható. Címzés: Tüskés Gábor honismereti kutató, 7625 Pécs, Surányi Miklós u. 25.

¹⁷ A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

10.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK¹⁸

Pécs, 1974. január 3.

Kedves Professzor Úr!

Nagyon köszönöm újévi jókívánságát, munkára biztatását. Igen jól esett mindkettő.

Nem sürgetni szeretném dolgozatomra ígért válaszát, hiszen tudom, mennyi munkája van. Úgy emlékszem, bírálatát november végére ígérte. Legutóbbi lapján sem említi, s ezért aggaszt a dolog. Arra gondolok, talán a postán kallódott el. Kérem, nyugtasson meg, hogy a kézirat még Szegeden van, és akkor türelmesen várom szíves válaszát.

Köszönettel és tisztelettel

Tüskés Gábor

3. 1. 1974. Pécs

11.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK¹⁹

[Szeged,] 1974. január 6.

Kedves Barátom,

mindig reméltem, hogy kéziratát Pécssett személyesen adhatom át, elmondván megjegyzéseimet. Úgy látszik azonban, hogy erre az utazásra később, bizonytalan időben kerülhet csak sor.

A kéziratot elejétől végéig elolvastam és értékesnek, gondos anyaggyűjtés, odaadó, lelkes munka gyümölcésének találtam. Akár ki is lehetne adni.

A magam részéről azonban a történeti részben, bevezetésben közölném Brüstle: Recensio c. művének²⁰ Abaligetre és a szomszédos községekre vonatkozó részét. Nem hosszú. A latin szöveget Hergenröder főtisztelendő úr, vagy más valaki szívesen lefordítaná az Ön számára.

20. l. Helyes, hogy Kondor Bélára,²¹ Szántó Piroskára²² is hivatkozott. Utaljon még Vajda Lajos²³ nevére is.

Amit a feszületek elterjedéséről, lelőhelyükről, megjelenési formájukról gondos mérés, elemzés nyomán ír, az nem néprajz, illetőleg jámborságtörténet ugyan, mégis értékes. Ha majd művészettörténeti kutatásunk figyelme – kötelessége volna – ki fog [terjedni] ezekre a kollektív jellegű, becsületes mesterek kezéből kikerült alkotásokhoz[ra], akkor az Ön művének vonatkozó részét forrásként használhatja.

A népszokások c. fejezet címe talán néphagyományra változtatandó és beleolvasztandó a következő fejezet (47–50).

¹⁸ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

¹⁹ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül. A keltezésben az 1973-as évszám elírás.

²⁰ Josephus Brüstle, Recensio cleri dioecesis Quinque-Ecclesiensis, I-IV, Pécs, 1874–1880.

²¹ Kondor Béla (Pestszentlőrinc, 1931. febr. 17. – Budapest, 1972. dec. 12.): festőművész, grafikus, költő.

²² Szántó Piroška (Kiskunfélegyháza, 1913. dec. 7. – Budapest, 1998. aug. 2.): festő, grafikus, író.

²³ Vajda Lajos (Zalaegerszeg, 1908. aug. 6. – Budakeszi, 1941. szept. 7.): festő, grafikus.

A fényképek egy-két kivétellel jók, szemléletesek.

A fogalmazás itt-ott bőbeszédű, de szép, folyamatos; nem vét a magyar nyelv szelleme ellen. Ez fiatalembernél sajnos manapság ritka, éppen ezért emelem ki.

Meg kellene e szép elindulás után a Pécs városában, útfelein, szőlőhegyein található kereszteteket is örökíteni. Egy munkával a szobrokat (Flórián, Mária stb.) akár önállóan, akár házak homlokzatain jelennek meg. A legigénytelenebbeket is.

Sokszor üdvözli és kitartó, jó munkálkodást kíván

Bálint Sándor

1973 Vízkereszt

A 19. oldalon a szőlőfürtös kereszt megfejtése Jézus evangéliumi kijelentése: *én vagyok a szőlőtő*.²⁴

12.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK²⁵

Pécs, 1974. január 13.

Kedves Professzor Úr!

Nagyon megörültem, amikor a postás kezembe adta a dolgozatomat és a Professzor Úr levelét rejtő csomagot.

Megjegyzéseit, javaslatait többször elolvastam; megszívlelem őket. Igen hasznosak számomra, további munkámban fel fogom őket használni. Nagyon köszönöm Professzor Úrnak, hogy dolgozatomat elolvasta és észrevételeit leírta nekem.

Nagyon örülnék, ha Pécssett jártakor esetleg találkozhatnánk.

Segítségét még egyszer köszönöm.

Munkájához jó egészséget kívánok.

Tisztelettel

Tüskés Gábor

13. 1. 1974, Pécs

13.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK²⁶

Pécs, 1974. június 11.

Kedves Professzor Úr!

Az érettségim túl, a felvételin innen fogok tollat és írok pár sort. Igéretemhez híven nem feledkeztem meg a szentképekről. Itt Pécssett, ismerősöktől gyűjtöttem ezt a pár darabot. Az általunk tavaly Olaszországból hozottak is köztük vannak. Gondolom, nem ezek érdeklík elsősorban. Számomra a legszokatlanabbak a múlt század végéről származó francia rézmetszettek voltak. Az egyikem évszám is van: 1887. Az áttört, csipkés díszítésűek közül egy 1907-ből

²⁴ Jn 15, 1.

²⁵ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Feladó: Küldi: Tüskés Gábor, 7625 Pécs, Surányi 25. Címzés: Bálint Sándor úrnak, 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b.

²⁶ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül. A levélpapír alul és felül sérült.

való. Van még közöttük két eredetinek elfogadott Krisztus-arcmás és a Szentháromságnak egy különös ábrázolása is.

Nem tudom, be tudja-e illeszteni őket gyűjteményébe, s azt sem tudom, vajon milyen módszer szerint csoportosítja, dolgozza fel őket. Nekem rögtön szembetűnt az, hogy a legtöbb kép hátsó oldalán az is olvasható, hogy milyen alkalomból kerültek kapcsolatba az emberekkel. Ilyen alkalom lehet például fogadalom, haláleset, felajánlás, első szentmise emléke, lelkigyakorlatok vagy ünnepeink (névnap, születésnap, Karácsony, Húsvét), stb. Kérem, írjon erről valamit, hogy a továbbiakban a gyűjtést már eszerint folytathassam.

A feszület-téma továbbra is foglalkoztat. Ezek jelenlétét a néprajz más területein (mézesbábok, cserépkorsók, fafaragások) Professzor Úr ismeri. Azt szeretném kérdezni, hogy a feszületek általános elterjedésével érdemes-e tágabb körben foglalkoznom, s ha igen, mi módon?

A somlóvásárhelyi premontrei apácákról írt tanulmányát²⁷ érdeklődéssel olvastam. Jó egészséget kívánok őszinte tisztelettel

Tüskés Gábor

Pécs, 1974. VI. 11.

14.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK²⁸
[Szeged,] 1974. június 19.

Kedves Gábor,

szíves figyelmedet hálásan köszönöm, örömet szerezteél vele.

Most, önálló életed kezdetén minden jót kívánva, Szüleidet üdvözölve, szeretettel köszönt
Sándor bátyád

15.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK²⁹
[Hódmezővásárhely,] 1974. november 1.

Kedves Sándor Bácsi!

Két hónapja Vásárhelyen töltöm katonaidőmet.³⁰ Sokszor gondoltam már rá, mikor tudnám Sándor Bácsit meglátogatni. Valószínű, hogy november 3-án (vasárnap) át tudok utazni Szegedre és szeretném felkeresni Sándor Bácsit. Nem tudom, nem leszek-e alkalmatlan. Nagyon vágyom már rá, hogy kikerüljek egy kicsit ebből a „dögvész világból”.

Tisztelettel és szeretettel köszöntöm

Tüskés Gábor

1974 Mindenszentek napján

²⁷ Vö. Függelék, 2. tétel.

²⁸ Kézzel, tollal írt képeslap (férfi hegedűs, 19. századi faszobor, Bogorodszk, Állami Ermitázs), keltezés nélkül. A postabélyegző kelte: 74. VI. 19.

²⁹ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

³⁰ Sorkatonai szolgálatomat 1974 szeptemberétől 1975 júliusáig töltöttem Hódmezővásárhelyen. Közben néhányszor alkalmam nyílt rövid időre felkeresni Bálint Sándort Szegeden.

16.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK³¹

Szeged, 1974. december 19.

Kedves Gábor,

hálásan köszönöm a küldött értékes szentképeket, könyvemhez fűzött meleg soraidat, ünnepi jókívánságaidat.³² Ez utóbbiakat Neked is, Szüleidnek is szerető szívvel viszonozom.
1974 advent

Bálint Sándor

Cantus Catholici 1651/1703

17.

TILL ARAN ÉS TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK³³

[Hódmezővásárhely,] 1975. március 18.

Kedves Sándor!

Szeresse az Isten, amíg Eléje nem jut. Adjon jó egészséget, hogy még sokái[g] dolgozhas-
son az Ő dicsőségére.

Az egész családot szeretettel ölelem:

Aran

1975. III. 18.

Sándor Bácsit igaz szeretettel köszöntöm neve napján. Remélem, mielőbb személyesen is
tiszteletemet tehetem Mesteremnél.

Tanítványi tisztelettel és szeretettel

Tüskés Gábor

³¹ Kézzel, tollal írt kartonlap, borítékban. A kartonlap hátoldalán a Csorda pásztorok midőn Betlehemben... kezdetű karácsonyi ének első strófájának felragasztott xerox-másolata a Cantus Catholici c. gyűjteményből. Feladó: Bálint S., 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, 7625 Pécs, Surányi Miklós u. 28? A postabélyegző kelte: Szeged 1974. XII. 19.

³² A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

³³ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül. Az első rész Till Aran, a második Tüskés Gábor írásával. Till Aran (1909–1996): fényképész, szobrászművész. Katonaidőm alatt az általa kieszközölt eltávozásoknak köszönhetően gyakran segítettém hódmezővásárhelyi műhelyében. Bálint Sándorral baráti kapcsolatban állt. Ezt tanúsítják a következő részletek Till Aran Tüskés Gábornak írt leveleiből: „Bálint Sándornak ugye nem felejtettél el írni névnapj köszöntőt? [...] Bálint Sándor azt írta, hogy áprilisban ájtjön. Ha már tudod, hogy áprilisban mikor leszel itt, légy szíves megírni, hogy akkorra hívjam Bálint Sándort, mikor Te is itt vagy. Jó?” (1976. márc. 21.) „Bálint Sándorról találtam ezt az írást, hátha örülsz neki.” (1977. febr. 14. Az említett írás nincs a levél mellett, talán újságcikk lehetett.) „Gondolom, hogy Bálint Sándort megköszöntöd névnapja közelében; ha mégis tudod, hogy mikor érsz ide és közlöd is, úgy eléd megyek Gábor.” (1977. márc. 12.)

18.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK³⁴

Szeged, 1975. július 30.

Kedves Gábor,

a könyvet soraiddal³⁵ együtt megkaptam.

Az alsóvárosi ünnep aug. 2 és 3-án lesz. Szombat délután, estefelé elkezdődik. Ha módodban lenne, keress föl szombaton úgy 5 óráig, mert utána lemegyek oda.

Nem ígérhetem, hogy állandóan együtt lehetünk, mert bizonyára mások is fölkeresnek. Éjszakai szállást sajnos nem adhatok, mert igen szűkösön lakunk.

Nem szolgált-e Veled egy büki (Sopron m.) fiú, édesapja a nyáron fölkeresett. Őt is szívesen látnám.

Ha vasárnap érnél csak rá, akkor reggel 9 óra körül várlak.

Szíves szeretettel

Bálint Sándor

19.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK³⁶

Budapest, 1975. december 12.

Kedves Sándor Bácsi,

nagy nehezen elkészült ez a dolgozatom.³⁷ Kérem, olvassa szeretettel-türelemmel. Szigorú bírálatát nagyon várom.

Dömötör Tekla³⁸ beszélgetésünkben pontosabban körvonalazta a dolgozat témáját, s így lényegesen könnyebb dolgom volt. Ez az oka annak, hogy kissé más formában készült el, mint ahogy eredetileg terveztem.

Bár számomra tanulságosabb lenne, ha Sándor Bácsi szóban mondaná el véleményét; mivel a vizsgák miatt a közeljövőben nem tudok Szegedre utazni, arra kérem, a dolgozattal együtt küldje el Pécsre, hogy minél előbb okulhassak belőle.

Békés, nyugodt, kegyelemmel teli karácsonyi ünnepeket kívánok Mindkettőjünknek tisztelettel-szeretettel

Tüskés Gábor

Budapest, 12. 12. '75

³⁴ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, 6800 Hódmezővásárhely, Szántó Kovács u. 2. A postabélyegző kelte: Szeged, 1975. VII. 30.

³⁵ A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

³⁶ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

³⁷ Föltehetően a C. G. Jung archetípusai és szinkronicitás-elmélete c., 11+1 gépelt lap terjedelmű szemináriumról van szó.

³⁸ Dömötör Tekla (Budapest, 1914. jan. 13. – Budapest, 1987. nov. 15.): néprajzkutató, színháztörténész. 1975–1980 között tanárom az ELTE Folklore Tanszékén.

20.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK³⁹

Pécs, 1976. január 18.

Kedves Sándor Bácsi,

köszönöm kedves sorait,⁴⁰ őszintén megvallom, szigorúbb bírálatra számítottam. Bizonyára érettebb fejjel vissza fogok térni a témához. A vizsgákon „jó” eredménnyel túl vagyok s a rövid szünet napjai gyorsan telnek. Perczel Jánosnak,⁴¹ a Nagyradán élő 88 éves pásztor-embernek a faragásaiból szeretnék kiállítani Nagykanizsán. Most az ehhez szükséges fotókat nagyítom.

A szünet végén szeretnék néhány napot Hódmezővásárhelyen tölteni. Ha nem lenne alkalmatlan Sándor Bácsinak, január 27–29 közötti időpontban fölkeresném. Szakrális művészet, hit és művészet kapcsolata ütöttek szöveget a fejembe. Kérem, válaszát Aran címére küldje.

Jó egészséget kívánva tisztelettel-szeretettel köszöntöm

Tüskés Gábor

Pécs, '76. I. 18.

21.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK⁴²

Budapest, 1976. március 15.

Kedves Sándor Bácsi,

igaz szeretettel köszöntöm neve napján s kérek jó egészséget nehéz munkájához.

Egy kötött terjedelmű (1000 szó!) szemináriumi dolgozattól ösztönözve alkalmam nyílt rá, hogy elmélyedjek a magyarországi ferencesek történetében.⁴³ Eddigi munkám megerősítette bennem a hitet, hogy beláthatatlan nagy munka vár a szakrális néprajz kutatóira s én csak ezt csinálhatom. (Nem tudom, ez mennyiben találkozik tanszékem rólam alkotott elképzelésével.)

Tanítványi tisztelettel

Tüskés Gábor

Bp., 1975 [1976]. március 15-én.⁴⁴

³⁹ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

⁴⁰ A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

⁴¹ Perczel János [Szentpéterúr [Zalaszentpéter], 1880. aug. 30. – Nagyrada, 1978. júl. 1.]: pásztorfaragó, a Népművészet Mestere.

⁴² Kézzel, tollal írt kartonlap, boríték nélkül.

⁴³ A 6+1 gépelt lap terjedelmű, Ferenc-rendi szerzetesek a magyar nyelvterületen a 16–17. szd.-ban című dolgozatban a legfrissebb szakirodalmi tétel Bálint Sándor Szeged reneszánsz kori műveltsége (Budapest, 1975) c. munkája. (Vö. Függelék, 6. tétel.)

⁴⁴ A keltezésben „1975” elírás, mivel 1975 márciusában sorkatonai szolgálatomat töltöttem Hódmezővásárhelyen. Az említett dolgozat jegyzetei egy másodlagosan felhasznált borítékban maradtak fenn, melyen a postabélyegző kelte: Budapest, 1976. III. 1.

22.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNÁK⁴⁵
Szeged, 1976. március 20.

Kedves Gábor,

névnapi jókívánásaidat hálásan köszönöm és a közeledő Gábor-napra szeretettel viszonozom.

Nagyon igazad van, hogy a néprajz jelzett területén még rengeteg izgalmas tennivaló várakozik, hozzátéve: rátok fiatalokra.

Szeretettel köszönt

Sándor bátyád

1976. III. 20.

23.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNÁK⁴⁶
Pécs, 1976. április 10.

Kedves Sándor Bácsinak tiszta, csöndes, örömteli ünnepeket kívánva küldöm igaz szeretettel hű tanítványa

Tüskés Gábor

Pécs, 10-4-'76

24.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNÁK⁴⁷
[Szeged,] 1976. advent

Kedves Gábor,

ünnepi jókívánásaidat⁴⁸ hálásan köszönöm és Neked is, Szüleidnek is szeretettel viszonozom

1976. advent

Sándor bácsi

⁴⁵ Kézzel, tollal írt postai levelezőlap. Címzés: Tüskés Gábor bölcsészhallgató, 1118 Budapest, Ménesi út 11.

⁴⁶ Perczel János nagykanizsai kiállítására szóló nyomtatott meghívó első oldalán, kézzel, tollal írt üzenet, boríték nélkül. Az Erkel Ferenc Művelődési Ház emeleti kiállítótermében rendezett időszakos kiállítást 1976. április 24-én Tüskés Tibor nyitotta meg.

⁴⁷ Kézzel, tollal írt karácsonyi képeslap (Sóti Klára rajza). Címzés: Tüskés Gábor úrnak, egyetemi hallgató, 7625 Pécs, Surányi Miklós u. 25. A postabélyegző lenyomata hiányzik.

⁴⁸ A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

25.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNÁK⁴⁹
[Szeged,] 1977. március 15.

Kedves Gábor,

márc. 19, szombat jó, 10–11 között ráérek, várlak.⁵⁰
Szíves üdvözlettel

Sándor bácsi

26.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNÁK⁵¹
Pécs, 1977. március 24.

Kedves Sándor Bácsi,

köszönettel küldöm vissza a kézirat részletet.

Arra kérem, mielőtt ideje engedi, legyen szíves olvassa el előadásom tervezett szövegét.⁵² Kérem, szigorú bírálatát a lapszélén vagy külön jelezze. A szükséges változtatásokat szeretném figyelembe venni a fordításnál.

Jó egészséget kívánva szeretettel köszöntöm

Tüskés Gábor

Pécs, 1977. március 24.

U. i.: A hónap végéig vagyok Budapesten, utána Húsvétig itthon leszek.

27.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNÁK⁵³
Budapest, 1977. [?] október 24.

Kedves Gábor,

átutazóban Budapesten írok. Most kedden nem leszek otthon, tehát ne jöjj.⁵⁴ Utána okt. 26-tól igen. Várlak, de mégis írd meg, mikor jöhetsz.

Sok szíves üdvözlettel

Sándor bácsi

X/24

⁴⁹ Kézzel, tollal írt postai levelezőlap. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, egy. hallgató, 1118 Budapest, Ménesi út 11. A postabélyegző kelte: 1977. III. 15.

⁵⁰ Az utalás alapján feltételezhető levél nem áll rendelkezésre.

⁵¹ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

⁵² Első nemzetközi konferencia-előadásomat Steinkreuze in Ungarn címmel tartottam a bécsi Österreichisches Museum für Volkskunde mellett működő Arbeitsgemeinschaft für Bildstock- und Flurdenkmalforschung 1977. május 19–22. között az alsó-ausztriai Stift Zwettl-ben rendezett tanácskozásán.

⁵³ Kézzel, tollal írt postai levelezőlap. Címzés: Tüskés Gábor egy. hallg., 1118 Budapest, Ménesi út 13., Eötvös Kollegium. A postabélyegző kelte részben olvashatatlan: [19]7[?]. X. 24. A keltezés évének meghatározása a szövegben említett időpontok alapján történt.

⁵⁴ Az utalás alapján feltételezhető levél nem áll rendelkezésre.

28.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK⁵⁵

Szeged, 1977. december 21.

Kedves Gábor,

jókívánságaidat, gratulációd⁵⁶ hálásan köszönöm. Én is szeretettel kívánok minden jót.
Öreg barátod

Sándor bácsi

1977. karácsony

29.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK⁵⁷

Budapest, 1978. január 10.

Kedves Sándor Bácsi,

nagy örömmel hallottam, hogy végre megjelent a Szegedi Nemzet első kötete.⁵⁸ Szeretettel kérem, ha lehetősége van rá, küldjön belőle 3 példányt, balatoni címemre (8646 Balatonfenyves, Tavasz u. 28.). Az árát postafordultával küldöm.

Vizsgálaim vége felé járván egy kis balatoni pihenésre készülődöm. Szeretnék összeállítani az útmenti emlékeinkre vonatkozó részletes kérdőívet.

Az elmúlt félévben teológiával foglalkoztam, a reformációval ismerkedtem –, egyhetes kötelező gyakorlatunkon is az Alföld református vidékén, Szeghalmon voltam. Választott témám mellett volt időm szakrális anyag gyűjtésére is.

Nemrég levelet váltottam a freiburgi egyetem teológiai fakultásának szakrális néprajzi intézetében dolgozó Klaus Welkerrel,⁵⁹ akivel az ausztriai konferencián ismerkedtem meg. Nagyon szívesen segít és küld szakirodalmat.

Sándor Bácsi! Azt a nehéz és tudásomhoz nem méltó megtiszteltetést kaptam Hofer Tamástól,⁶⁰ hogy a Karácsony, Húsvét, Pünkösdről és az Ünnepi Kalendáriumról⁶¹ ismertetést

⁵⁵ Kézzel, tollal írt üdvözet, borítékban. Hátoldalára ragasztva ismeretlen művész karácsonyi jelenetét ábrázoló nyomata. Címzés: Tüskés Gábor egyetemi hallgató, 1118 Budapest, Ménesi út 11. Postabélyegző kelte: Szeged, 1977. XII. 21.

⁵⁶ A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

⁵⁷ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Feladó: Tüskés Gábor, 1118 Budapest, Ménesi út 11. Címzés: Dr. Bálint Sándor úrnak, 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b.

⁵⁸ Bálint Sándor, A szegedi nemzet. A szegedi nagytáj népélete, I. rész, Szeged 1976 [1977].

⁵⁹ Klaus Welker (Wüstmark bei Schwerin (Mecklenburg), 1930. dec. 25. –): néprajzkutató, tud. főtanácsadó (Freiburg/Br.). Rendkívül sokat segített első nemzetközi szakmai kapcsolataim létrejöttében. Bálint Sándornál tett látogatásunkhoz ld. a 46. sz. levelet és a 110. jegyzetet.

⁶⁰ Hofer Tamás (Budapest, 1929. –): néprajzkutató, múzeológus, az Ethnographia szerkesztője, múzeumigazgató.

⁶¹ Bálint Sándor, Karácsony, húsvét, pünkösöd. A nagyünnepek hazai és közép-európai hagyományvilágából, Budapest, 1973, 2. kiadás: 1976; Uó., Ünnepi kalendárium. A Mária-ünnepek és jelesebb napok hazai és közép-európai hagyományvilágából, I–II, Budapest, 1977.

írjak az Ethnographiába.⁶² Szeretném ehhez a segítségét kérni, mert tudom, hogy ezt az ismertetést nemcsak szívből, hanem okosan kellene elkészíteni. Kérem, írja meg, mi legyen az, amire különösen ügyeljek benne. Ha elkészültem vele, feltétlenül elküldöm, mielőtt megmutatom Hofer Tamásnak.

Segítségét, amit nagyon várok, előre is szívből köszönöm. Jó egészséget kívánok, tisztelettel köszöntöm hű tanítványa

Gábor

Budapest, 1978. január 10.

30.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK⁶³

Szeged, 1978. január 15.

Kedves Gábor,

leveledet megkaptam, nehéz rá válaszolnom. Örülök, hogy Reád esett Hofer Tamás választása. Sajnos azonban elvi, szinte „könyörtelen” álláspontom, hogy a rólam, illetőleg műveimről szóló ismertetést, recenziót – semmiképpen nem kívánva befolyásolni – a kritikusra bízom. Magának a műnek kell jól-rosszul megfelelnie magáért.

A Te szakműveltséged, szellemi fogékonyságod kezesség azért, hogy a feladatot Magad is szabatosan megoldod. Mégis mondanék egyet: alapvetésnek, elindulásnak talán a „Karácsony, húsvét, pünkösöd” előszavát elemeznéd, kifejtve a művek szintétikus igényükben is elsődleges néprajzi érdekelttségét.

„A szögedi nemzet” kért három példányát megvásárolván egy-két napon belül postára adom.

Örülök, hogy nemzetközi kapcsolataid gyarapodnak. Az útmenti emlékekről szóló kérdőív Benned is még jobban tudatosítani fogja a lényeges mozzanatokat.

Érdekes lehetett egyhetes gyakorlatod, élményed és tapasztalatod Szeghalmon. Különös világ ez, amelynek éppen szakrális háttere még föltárára vár, bár Szűcs Sándor⁶⁴ kitűnő kalauz.

Szüleidet is köszöntve, szeretettel üdvözöl

1977 [helyesen 1978]. jan. 15.

Sándor bátyád

⁶² Az ismertetés megjelent: Ethnographia, 90 (1979), 3, 432–433. Kötetben: Tüskés Gábor, Hagyomány és kritika. Könyvek, könyvbírálatok a kora újkori európai irodalom és művelődés történetéhez, Budapest, 2013, 137–139. Ld. még a 48. sz. levelet.

⁶³ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, 8646 Balatonfenyves, Tavasz u. 28. A postabélyegző kelte: Szeged, 1978. I. 16.

⁶⁴ Szűcs Sándor (Biharnagybajom, 1903. okt. 23. – Debrecen, 1982. aug. 2.): etnográfus, író, múzeumigazgató.

31.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK⁶⁵

Pécs, 1978. január 31.

Kedves Sándor Bácsi,

szeretettel küldöm az írást, érzem, a föladat meghaladta erőmet, képességemet. Ezért is arra kérem, legalább így utólag legyen segítségemre, s írja meg észrevételeit, a szükséges változtatásokat, kiegészítéseket. Tudom, elsősorban leírást adtam, de az elemzéshez az enyémnél lényegesen nagyobb tudásra lenne szükség. Kérem megértését, segítségét, s azt, hogy legyen szíves a szöveget soraival együtt lehetőleg még ezen a héten budapesti címemre elküldeni.

Nagyon várom „A szögedi nemzet”-et, azóta talán már föl is tetszett adni.

Fáradságát [!] nagyon hálásan köszönöm. Tisztelettel-szeretettel köszöntöm hű tanítványa
Gábor

Pécs, 1978. január 31.

32.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK⁶⁶

Szeged, 1978. február 2.

Kedves Gábor,

köszönöm a kézirat megküldését. Úgy érzem, hogy feladatodat kifogástalanul, körültekintően és fogalmazásban igen szépen oldottad meg. Kifogásolni, igazítani valót igazán nem találtam. Ceruzával tettem néhány jelentéktelen javaslatot. Köszönöm szépen. Úgy érzem, hogy Hofer Tamás jól választott.

Ami „A Szögedi Nemzet” dolgát illeti, előző leveled alapján, nyomban feladtam Balatonszemesre. A küldemény nem jött vissza a címemre. Kérlek, okvetlenül járj utána és írd meg.

Néha-néha írj: hogy vagy, mint élsz.

Szeretettel ölel

1978 Gyertyaszentelő napján

Sándor bácsi

33.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK⁶⁷

Pécs, 1978. február 9.

Kedves Sándor Bácsi,

köszönöm szépen a kis ismertetés elolvasását és a javításokat. Igyekezni fogok, hogy munkámmal a dicséretnek megfeleljek.

⁶⁵ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

⁶⁶ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Feladó: Bálint S., 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, egyetemi hallgató, 1118 Budapest XI. Ménesi u. 13-17. [!] A postabélyegző kelte: Szeged, 78. II. 3.

⁶⁷ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Feladó: Tüskés Gábor, 1118 Bp., Ménesi út 11. Címzés: dr. Bálint Sándor úrnak, 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b.

Az elmúlt héten jártam Homokkomáromban, igen szép, gazdag forrásokat találtam. A gyógyulásokat 1777-től tartalmazó könyv mellett a Historia-ban egy a Pécs-Jakabhegyi pálos kolostor romjairól 1816-ban készített eredeti vízfestményre bukkantam. A komáromi középkori pálos kolostor nyomait most fedezte föl terepbejárásán egy kanizsai régész. Az egész kegyhely történetét szeretném földolgozni, akár szakdolgozatként is.⁶⁸

Sándor Bácsi búcsújáróhelyeinkről szóló munkájával készen van-e már?

Nagyon nyugtalanít „A Szögedi Nemzet” sorsa; Sándor Bácsi legutóbbi levelében azt írta, hogy a küldeményt Balatonszemesre adta föl. Nem tudom, véletlen elírás-e ez, vagy pedig ebben rejlik az oka annak, hogy a könyvek – Sándor Bácsi előző levelével ellentétben – nem érkeztek meg balatonfenyvesi címemre. Arra kérem Sándor Bácsit, a földadóvevény birtokában legyen szíves érdeklődjön a szegedi postán a küldemény sorsáról.

Tisztelettel-szeretettel köszöntöm

Gábor

Pécs, 1978. február 9.

34.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK⁶⁹

Szeged, 1978. február 15.

Kedves Gábor,

a pénzt köszönettel megkaptam.

Amit Homokkomáromról írtál, nagyon biztató. Sokszor gondoltam már én is rá, hogy okvetlenül megérdemelné az alaposabb vizsgálatot és feldolgozást. Elhagyatottsága miatt is a környék népi hitéletének központja volt. Interetnikus horvát-magyar összefüggései archaikus dokumentumokat ígérnének. Szépen tudnál a horvátoknál is boldogulni, mert jól tudnak magyarul. Egyszer le kéne menned a búcsúra, máskor és többször a környékbeli falukba is. Nagy segítségére lehetne Duró Győző,⁷⁰ akit üdvözlök.

Homokkomárom külső megjelenésében, környezetében is olyan, mintha megállott volna fölötte az idő, mintha valami szakrális paraszti rezervátum lenne. Én csak biztatni tudnálak az igen szívós kutatásra.

Szeretettel üdvözöl és minden jót kíván

szíves barátsággal
Sándor bácsi

1978. febr. 15.

⁶⁸ A megjelent tanulmány: Tüskés Gábor – Knapp Éva, Egy dunántúli búcsújáróhely a XVIII. században. (A homokkomáromi mirákulumos könyv tanulságai 1751–1786), = Ethnographia, 93 (1982), 2, 269–291. Kötetben: Uólk., Népi vallásosság Magyarországon a 17–18. században. Források, formák, közvetítők, Budapest, 2001, 153–175.

⁶⁹ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Feladó: Bálint S., 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, egyetemi hallgató, Budapest XI., Ménesi út 13-17. A postabélyegző kelte: Szeged, 1978. II. 15.

⁷⁰ Duró Győző (Nagykanizsa, 1953. szept. 5. –): dramaturg, egyetemi oktató. A levél írását megelőzően egyetemi hallgató Szegeden.

35.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK⁷¹
Budapest, 1978. február 17.

vasaarnap deelutaan roevid idoere foelkeresneem saandor baacsit gaabor

36.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK⁷²
[Szeged, 1978. február 19.]

Kedves Gábor,

már előbb megbeszélt látogatás miatt nem várhattalak tovább (14.30 perc). Öt óraker megfalász az alsóvárosi templomban.

Sándor bácsi

1/2 6 táján itthon.

37.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK⁷³
Budapest, 1978. március 10.

Kedves Sándor Bácsi,

talán ugyanarra gondolunk az elküldött könyv⁷⁴ kapcsán: milyen jó lenne nálunk is kiadni valami hasonlót! A könyvben idézett Ágoston-zsoltárkommentároknak megkaptam a magánhasználatra készített magyar fordítását. Kis csiszolással gyönyörű szép szöveg lenne belőle.

Meg kellene kérni Lantos Miklóst a magyarországi búcsújáróhelyekről készített fölvételei rendelkezésre bocsátására, esetleg kiegészítésére újabbakkal. Sándor Bácsi írna hozzá bevezetőt. A kiadás ügyében pedig talán Mezey László⁷⁵ segítségét lehetne kérni, aki most a Szt. István Társulat alelnöke (a Kollégiumban a mellettünk lévő szobában dolgozik), s úgy tudom, Sándor Bácsinak jó barátja.

A jövő héten utazom Veszprémbe a Homokkomáromra vonatkozó források földerítésére. Az előzetes tájékoztatás alapján elég szép anyag ígérkezik.

Áldásos húsvéti ünnepeket kívánok Sándor Bácsinak. Válaszát várva tisztelettel, szeretettel köszöntöm

Gábor

Budapest, 10-3-'78

⁷¹ Távirat. Feladóhivatal: Budapest/112. Címzés: baalint saandor, toemoerkeeney 2/b, Szeged. A postabélyegző kelte: Szeged, 78. II. 17.

⁷² A 35. szám alatt közölt távirat hátoldalára kézzel, tintával írt üzenet. A datálás a távirat keltezéséből következtetve.

⁷³ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

⁷⁴ Föltehetően azonos a következő levélben említett „Compostela-könyv”-vel.

⁷⁵ Mezey László (Eger, 1918. dec. 5. – Budapest, 1984. ápr. 14.): irodalomtörténész, kodikológus, paleográfus.

38.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK⁷⁶
Szeged, 1978. március 19.

1978 virágvasárnap

Kedves Gábor,

a Compostela-könyvet⁷⁷ egyidejűleg postára adtam. Szíves figyelmedet hálásan köszönöm.

Fölvetted, milyen jó volna, ha hasonló könyv magyarul is napvilágot látna. Csakugyan több szentünket lehetne így dokumentálni (Miklós, György, László, Anna, Mihály, Márton, talán még más is). A kérdés azonban nem olyan egyszerű: 1. megvennék-e? 2. volna-e kiadói bátorság a kiadáshoz és 3. még messzire vagyunk attól, hogy komoly, relatíve teljes fényképdokumentáció birtokában legyünk. Ezt bizony sokéves rendszeres, szinte hívatásszerű fotografálással érhetnénk el. Mindenesetre – mint talán már ajánlottam is – tanulj meg Te is jól fényképezni.

Kívánom svájci lehetőségeid⁷⁸ valóra váljanak.

Névnapi jókívánságaidat köszönöm és Gábor arkangyal napjára én is szívből viszonzom.

Sándor bátyád

39.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK⁷⁹
Szentendre, 1978. december 3.

Szentendre, 1978 Advent első vasárnapján

Kedves Sándor Bácsi,

Mellékelten küldöm a gépelvényt a patrozíniumokról [!]. A Szent Györgyről szóló könyv adatai: Sigrid Braunfels-Esche: Sankt Georg. Callwey Verlag, München, 1976. A többi könyvet is hamarosan küldöm.

Sikerült megkapnom a „Szögedi nemzet” második kötetét.⁸⁰ Le sem tudtam tenni hazafelé a vonatban az egyre növekvő csodálattól. Ha elkészül az utolsó kötet is, a gazdagság láttán úgy érzem gondolkodóba kell hogy essenek még azok is egy kissé, akik a magyar néprajz tisztításán fáradoznak.

⁷⁶ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Feladó: Bálint S., 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, egyetemi hallgató, 1118 Budapest, Ménesi út 11. Eötvös-kollégium. A postabélyegző kelte: Szeged, 1978. III. 20.

⁷⁷ A könyvet én is úgy kaptam kölcsön, bibliográfiai adatai nem állnak rendelkezésre.

⁷⁸ Bálint Sándorhoz írt fennmaradt korábbi leveleimben nincs szó svájci kapcsolatokról; a rendelkezésemre álló dokumentáció szerint 1978. ápr. 29–30-án az Arbeitsgemeinschaft Denkmalforschung konferenciáján vettem részt a németországi Deidesheimben.

⁷⁹ Írógéppel írt levél, boríték nélkül, kézi aláírással.

⁸⁰ Bálint Sándor, A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete, 2. rész, Szeged, 1977 [1978].

Nagyon meglepett az, amit Sándor bácsi szögedi barátjának⁸¹ mondott rólam. Szeretnék egyszer méltóvá, alkalmassá válni arra, hogy folytathassam azt, amit Sándor bácsi elkezdett, örökébe léphessek egyszer.

Tisztelettel, igaz szeretettel köszöntöm

Gábor

40.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK⁸²
Szeged, 1979. január 1.

ünnepi jókívánságaidat⁸³ köszönöm és szeretettel viszonozom. Az új esztendő legyen újabb lelki, szellemi gazdagodásodnak ideje.

Ölel

Sándor bácsi

41.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK⁸⁴
[Szeged,] 1979. május 12.

Kedves Gábor,

rettenetes elfoglaltságom és a velem járó szórakozottságom miatt kissé megkésve írok Neked.

Nagyon érdeklődéssel olvastam kéziratodat:⁸⁵ igen jónak, okosnak találtam. Meglepett benne a szakirodalomra való utalások bősége. Kéziratodban olyan művekre hívatkozol, amelyek címét olykor már évtizedek óta ismerem, de elérhetetlenek innen Szegedről a számomra. Örülök, hogy Neked sikerült hozzájutnod. Első kézből, vagy valamelyik jó német összefoglalásból merítetted információidat, utalásaidat? Voltaképpen mindegy, mert olyasmit mutatsz be, amelyről sem az egyházi, sem a profán néprajzi kutatásnak – talán Karsai Gézá⁸⁶ kivéve – nincs egybefoglaló tudomása. Magamra nem óhajtok hívatkozni. Bizony, a Tiédhez hasonló elméleti, módszertani vizsgálatoknak még nagyon is szűkében vagyunk és amennyire ismerni vélem szakembereink érdeklődési irányát, aligha jut elég idő, mód és főleg ember ezeknek elvégzésére. Még mindenképpen nagyon az elején vagyunk.

Az az idegenkedés, ami a katolikus pasztoráció, liturgiakutatás körében a néphagyomány tanulmányozása iránt mutatkozik, kéziratodból kitűnően – szinte csak Georg Schreiber⁸⁷ ki-

⁸¹ Föltehetően Ilia Mihály vagy Hamvas István.

⁸² Kézzel, tollal írt képeslap (Szuzdal, a Spas Jevfimi kolostor kaputornya). Címzés: Tüskés Gábor egyetemi hallgató, Szentendre, Felszabadulás lakótelep G/IV. III. 10. A postabélyegző kelte: Szeged, 1979. I. 1.

⁸³ A hívatkozott levél nem áll rendelkezésre.

⁸⁴ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

⁸⁵ A dolgozat megjelent: Tüskés Gábor, Néprajz és liturgia, = Vigilia, 46 (1981), 5, 304–309.

⁸⁶ Karsai Géza (Sopron, 1905. jan. 19. – Pannonhalma, 1981. febr. 24.): irodalomtörténész, tanár, benccs szerzetes, könyvtárigazgató.

⁸⁷ Georg Schreiber (Rüdershausen, 1882. jan. 5. – Münster, 1963. febr. 24.): teológus, egyháztörténész, néprajzkutató.

véve – a német lelkipásztori elméletet és gyakorlatot még a II. Vaticanum után is jellemzi. Hát akkor a miénket! De mit lehet tenni? Nekünk néhányunknak kell megfognunk világi kutatóknak idehaza a dolog rövidebb végét. Sokszor fárasztó, szürke aprómunkával.

Címnek talán megfelelőbb lenne: Liturgika és néprajz problémája a német szakkutatásban.

Néhány adat, illetőleg szempont, amit Te is jól tudsz: A magyar kutatás általában mindkét oldalon a gyűjtés, ill. tájékozódás szakaszában van. A gyakorlat: Szunyogh Xavér,⁸⁸ a dokumentáció: Knauz,⁸⁹ Dankó József,⁹⁰ Radó Polikárp.⁹¹ Prot[estáns]. részről Raffay,⁹² Jánossy Lajos,⁹³ Kathona Géza.⁹⁴ Középkor: Mezey László. Néphagyomány talán én.

Szeretettel üdvözöl

Sándor bátyád

1979 V. 12

42.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK⁹⁵

Szentendre, 1979. május 14.

Szentendre, 1979. május 14.

Kedves Sándor Bácsi,

sajnos csak utólag hallottam róla, hogy a tavasszal kétszer is járt Budapesten, s így nem kereshettem Sándor Bácsit. Pedig de jó lett volna egy kicsit beszélgetni, ha csak pár szót is.

Nem tudom, volt-e már ideje elolvasni Sándor Bácsinak a dolgozatot a liturgia és a néprajz kapcsolatáról.⁹⁶ Arra kérem, írjon róla pár sort, kemény kritikát, s küldené vissza, hogy dolgozhassam még rajta. Inkább a magam számára, tisztázásként írtam; nem tudom, van-e értelme az ilyen dolgok megjelentetésének. Ha már elolvasta Sándor Bácsi Baumer könyvét a búcsújárásokról,⁹⁷ kérem, azt is küldené vissza.

Munkájához jó egészséget kívánva tisztelettel szeretettel köszöntöm, tanítványa

Tüskés Gábor

⁸⁸ Szunyogh Xavér (Tereske, 1895. máj. 13. – Pannonhalma, 1980. okt. 7.): bencés szerzetes, tanár, hit-szónok, egyházi író, liturgiakutató.

⁸⁹ Knauz Nándor (Óbuda, 1831. okt. 12. – Pozsony, 1898. ápr. 26.): történész, levéltáros, katolikus pap.

⁹⁰ Dankó József (Pozsony, 1829. jan. 26. – Pozsony, 1895. jan. 16.): teológus, művészettörténész, himnológus, katolikus pap.

⁹¹ Radó Polikárp (Sopron, 1899. márc. 1. – Pannonhalma, 1974. nov. 21.): bencés szerzetes, könyv- és liturgiátörténész.

⁹² Raffay Sándor (Cegléd, 1866. jún. 12. – Budapest, 1947. nov. 4.): evangélikus püspök, teológus, egyháztörténész.

⁹³ Jánossy Lajos (1903 – 1976): evangélikus teológus, lelkész, liturgiátörténész.

⁹⁴ Kathona Géza (1903 – 1989): egyháztörténész.

⁹⁵ Írógéppel írt levél, boríték nélkül, kézi aláírással.

⁹⁶ Leveleink keresztezték egymást.

⁹⁷ Iso Baumer, Wallfahrt als Handlungsspiel. Ein Beitrag zum Verständnis religiösen Handelns, Bern – Frankfurt/M., 1977. Ld. még 44., 48. 50. sz. levél.

43.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK⁹⁸
[Szentendre,] 1979. május 18.

1979. V. 18.

Kedves Sándor Bácsi,

hálás szívvel köszönöm fáradságát [!], gondosságát, amivel dolgozatomat elolvasta, javította. Kiegészítéseit, észrevételeit is nagyon köszönöm. Néhány könyvhöz a bécsi Nationalbibliothek-ból való könyvtárközi kölcsönzés útján jutottam hozzá. Nagyon érzem az elméleti munka mellett a gyűjtés szükségét is.

Jó egészséget kívánva szeretettel köszöntöm

T. Gábor

44.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK⁹⁹
Szeged, 1979. május 27.

1979 V. 27

Kedves Gábor,

a közgyűlésen¹⁰⁰ fönt leszek Budapesten, ott találkozhatunk. A búcsújárás füzetet még nem küldöm, kérem szíves türelmedet.

Kissé fáradtnak érzem magamat. Sok szíves üdvözzel

Sándor bátyád

45.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK¹⁰¹
[Szentendre, 1979. szeptember ?]

Kedves Sándor Bácsi,

hálás szívvel köszönöm biztató sorait.¹⁰² Továbbra is reménykedem, tudom, érzem, nem hiába készültem egyetemi éveim alatt éppen ilyen munkára. Természetesen másfelé is, tanáraitól is érdeklődöm.

Ezt a két képet az elmúlt nyári látogatók¹⁰³ kérésére továbbítom szeretettel. Azt hiszem, örökre szívükbe zárták azt a pár Sándor Bácsival töltött szegedi órát.

⁹⁸ Kézzel, tollal írt képeslap (Szentendre, Kovács Margit Múzeum udvara). Címzés: dr. Bálint Sándor úrnak, 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b. A postabélyegző kelte: Budapest, 1979. V. 18.

⁹⁹ Kézzel, tollal írt postai levelezőlap. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, tanárjelölt, Szentendre, Fölszabadulás It G/IV. II. 10. 2000. A postabélyegző kelte: Szeged, 1979. VI. 1.

¹⁰⁰ A Magyar Néprajzi Társaság évi közgyűlése.

¹⁰¹ Kézzel, tollal írt levél, keltezés és boríték nélkül. A keltezés a levélben említett „elmúlt nyári látogatók” említéséből következtetve.

¹⁰² A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

¹⁰³ Ld. 46. levél, 110. jegyzet.

Sára néni¹⁰⁴ miatt aggódva, csöndesen dolgozgatva kívánok Sándor Bácsinak erőt, örömet munkájához.

Tisztelettel-szeretettel köszöntöm

Gábor

46.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNÁK¹⁰⁵

Szeged, 1979. szeptember 10.

Kedves Gábor,

kérdőzködésedre¹⁰⁶ válaszolva, én nem gondoltam előadásomnak vetítettképes illusztrálására. Ez mondanivalóimnak a szűkreszabott idő miatt erősen a rovására menne. Bár mindkettőtököt: Ferit¹⁰⁷ és Tégedet igen szeretlek és elismertetésedekért messzemenően szót szólok, mégis Lantos Miklós önfeláldozó munkáját mindenképpen meg akarom becsülni. Vagyis ha képeket is bemutatnék, csak az ő anyagából válogatnék. Erre azonban már előre tudom, úgysem lenne idő.

Ettől függetlenül azonban nem látom semmiféle akadályát annak, hogy külön programként Ti is szerepeljete. ¹⁰⁸ Egyenesen örülnék, ha láthatnálak, hallhatnálak Benneteket.

Nem hiszem, hogy e soraimat zokonveszitek. Adott esetben Értetek is igen szívesen leteszem a garast, ezt ismételtelen mondom.

Csak megemlítem, hogy Miskolcra most legújabbán Kunt Ernő¹⁰⁹ tehetségesnek ígérkező néprajzos múzeológus is az útszéli keresztet dolgában levelet írt és információkat kért. Tudom, a fiatalság nagyon türelmetlen és közösködni nem igen szeret, mégis fölvetem a kérdést: nem foghatnátok-e össze egy keresztkutató kollektívában és (esetleg többéves munkával) egy súlyos, megalapozott, mind művészettörténeti, mind kultusztörténeti, mind pedig néprajzi tekintetben monumentális művet hoznátok létre.

Örülök, hogy a némötök jól érezték magukat Szegeden.¹¹⁰

¹⁰⁴ Bálint Sándorné Németh Sára (1912 – Szeged, 1980. febr. 29.): tanító, tisztviselő.

¹⁰⁵ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Feladó: Bálint Sándor, Szeged, Tömörkény u. 2/B. 6720. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, egyetemi hallgató, tud. kutató, Szentendre, 2000, Vásárhelyi tér 5. A postabélyegző kelte: Szeged. 1979. IX. 10.

¹⁰⁶ A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

¹⁰⁷ Olasz Ferenc (Alsópáhok, 1943. jan. 1. –): fotóművész, filmrendező.

¹⁰⁸ Az Országos Egyházművészeti és Műemléki Tanács 1979. szeptemberi ankétján (Budapest, Központi Szeminárium) a temetők és az országúti keresztet volt a téma.

¹⁰⁹ Kunt Ernő (Budapest, 1948 – Miskolc, 1994): néprajzkutató, fotóművész, muzeológus.

¹¹⁰ Klaus Welker feleségével és gyermekeivel együtt meghívásomra 1979. aug. 8–30. között járt Magyarországon. Balatonfenyvesi és szentendrei tartózkodásuk közben, előzetes bejelentés után aug. 20-án meglátogattuk Bálint Sándort, aki megmutatta Szeged belvárosát, majd mindannyiunkat meghívott egy közeli település Szent István-napi búcsújára. Klaus Welker felesége, Elisabeth Welker szegedi emlékeit 2005-ben felidézve tévesen jelölte meg 1978-at a látogatás éveként, s elmulasztotta megadni a közölt fényképek készítőjének nevét. Elisabeth Welker, Akinél jól éreztük magunkat, = „...szolgálatra ítéltél...” Bálint Sándor emlékkönyv, Szabó Ferenc és Szabó Magdolna közreműködésével szerk. Barna Gábor, Szeged, 2005, 365, 373.

A viszontlátásig is sokszor, szeretettel üdvözlöl Olással együtt

Sándor bácsi

1979 IX. 10

A közben megérkezett programból látom, hogy önállóan szerepeltek. Így a legjobb!

47.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK¹¹¹

Szeged, [1979.] november 18.

XI/18

Kedves Gábor,

leveledet¹¹² köszönöm, az időpont (nov. 30) jó. Szeretettel várlak. Akkor majd könyveidet is visszaadom.

Sokszor üdvözlöl

Sándor bácsi

48.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK¹¹³

Szeged, 1979. november 20.

Kedves Gábor,

köszönöm szépen a műveimről szóló, Ethnographia-beli recenziódat, amely szeretetével, átgondoltságával, hozzáértésével és írói készségével egyaránt kitűnik. Úgy vélem, mindenütt megtaláltad kutatói törekvésemnek súlypontjait, a műnek interdisziplináris szándékait. Mégegyszer köszönöm és kérek, építsd a Te szíveddel, szellemeddel is a feladatot tovább.

Örülnék, ha elküldenéd a Nepomuki Szent János-katalógust.¹¹⁴ Egy-két hétig lenne csak nálam. Svájci barátaim elaludtak búcsújárás könyved megküldésével. Iparkodom már mielőbb kijegyzetelni.

Szíves szeretettel öllelek

1979 nov. 20

Sándor bátyád

¹¹¹ Kézzel, tollal írt postai levelezőlap. Feladó: Bálint Sándor, 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/B. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, egyetemi hallgató, Szentendre, Felszabadulás lt. G IV. III/10. A postabélyegző hiányzik.

¹¹² A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

¹¹³ Kézzel, tollal írt levél, borítékban. Feladó: Bálint S., 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, néprajzkutató, Szentendre, Vásárhelyi tér 5, 2000. A postabélyegző kelte: Szeged, 1979. XI. 22.

¹¹⁴ 250 Jahre Hl. Johannes von Nepomuk. Katalog der IV. Sonderschau des Dommuseums zu Salzburg Mai bis Oktober 1979, Schriftleitung Johannes Neuhardt, Salzburg, 1979. Ld. még az 50. sz. levelet.

49.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK¹¹⁵

Szeged, 1979. december 21.

Kedves Gábor,

Köszönöm az ünnepi jókívánságokat.¹¹⁶ Szíves szeretettel viszonzom én életpályádon. Örültem a különnyomatnak,¹¹⁷ ezzel bemutatkoztál a nemzetközi szakmai nyilvánosság-nak.

Ölel

1979 advent

Sándor bácsi

50.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK¹¹⁸

Szeged, 1980. február 6.

Kedves Gábor,

soraidra¹¹⁹ nem tudok semmi biztosat válaszolni. Dec. 8 óta nem voltam Budapesten. Részben sürgős munkát kellett befejeznem, januárban beteg is voltam, főleg pedig Sára folyton súlyosbodó, végleg fenyegető állapota miatt nem mozdultam, nem mozdulhatok Szeged-ről.

Én magam is szeretnék már a gyűjtemény¹²⁰ állapotáról többet is megtudni. Igérni nincs módomban, amíg nem láthatok tisztán. Majd jelentkezem. Mindenesetre professzoraid körében is keress lehetőségeket, *ezt nem hangsúlyozhatom eléggé!*

A Nepomuki Szent Jánosról szóló könyvet küldöm vissza, a búcsújárást még nem.

Szeretettel köszönt

Sándor bátyád

¹¹⁵ Kézzel, tollal írt levél, festett üvegképet ábrázoló fénykép (a gyermek Jézus báránnyal, kereszttel) hátoldalán, borítékban. Feladó: Bálint S., Szeged, Tömörkény u. 2/b., 6720. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, egyetemi hallgató, Szentendre, Vásárhelyi tér 5, 2000.

¹¹⁶ A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

¹¹⁷ Gábor Tüskés, *Steinerne Weg- und Friedhofskruzifixe in Ungarn.* = *Österreichische Zeitschrift für Volkskunde*, 82 (1979), 4, 267–281. A hagyatékban ma is meglévő különnyomatot Bálint Sándor könyvtárának nyomtatott katalógusa tévesen Tüskés Tibor (!) neve alatt tartja számon. Bálint Sándor könyvtára, szerk. Zombori István, Budapest – Szeged, 2009, 264. (Lelt. sz. 4388.)

¹¹⁸ Kézzel, tollal írt levél, keltezés nélkül, borítékban. Feladó: Bálint Sándor, Szeged, Tömörkény u. 2/b., 6720. Címzés: Tüskés Gábor úrnak, egy. hallgató, Szentendre, Vásárhelyi tér 5, 2000. A postabélyegző kelte: Szeged, 1980. II. 6.

¹¹⁹ A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

¹²⁰ Az Esztergomban Lékai László bíboros jóváhagyásával létesített Népi Vallásosság Gyűjtemény.

51.

BÁLINT SÁNDOR – TÜSKÉS GÁBORNAK¹²¹

[Szeged,] 1980. április 16.

Kedves Gábor,

végre hozzájutok, hogy írjak Neked. Feleségem állandó betegsége időmnek jelentős részét lefoglalta. Karácsony óta két hónapon át szinte végig agónizált, ami különös helytállást követelt († febr. 29). Az én idegállapotom is rettenetes, máig tartó kimerültséggel, szomorúsággal járt együtt. Lassan-lassan talán helyreigazodom, munkakedvem és munkabírásom azonban nem a régi.

Vártalak, hogy leveled¹²² értelmében egyik márciusi vasárnap fölkeresel és kéziratod¹²³ dolgát személyesen beszéljük meg. Így most úgy írom meg a véleményemet, sorrendben a margó számozása szerint néhány stiláris javaslatlal együtt.

1. szép, találó sorok
2. úgy ... mint germanizmus, helyesen: mind – mind
3. egy mondatban két „kapcsolódik” is
4. ezt viszonyítani kell az egész anyaghoz
5. itt a fontosabb szerzőknek pusztán a nevét meg kell említeni

További észrevételeimet a szövegben ceruzával jelölöm meg.

Kéziratod tájékozottság tekintetében kifogástalan, csak kissé terjengős. Az elhagyásra, rövidítésre utaló javaslataimat természetesen abszolút jogod van figyelmen kívül hagyni, bár mégis okos dolog volna[,] ha nem is egészében, megszívlelni.

„Esztergom” ügye¹²⁴ még kiforratlan. Nagyon ajánlanám, hogy nézz körül máshol is, ahol anyagi egzisztenciádat biztosítanád. Ez megnyugvást jelentene szüleidnek is. A múlt héten Nagykőrösön találkoztam Ikvai Nándorral[,]¹²⁵ a Pest megyei múzeumok főigazgatójával (székhelye Szentendre). Kiderült, hogy még nem találkozott Veled, talán tudna valamit tanácsolni. Beszéltél-e már Dömötör Teklával, Tálasi¹²⁶ professzorral? Olyan nehéz más ember dolgába beleszólni, de több aktivitással, több lehetőséget keresve kellene ügyednek utánanézned. Nem jó, hogy külföldön szinte már jobban ismernek, mint idehaza.

Aggódó szeretettel köszöntelek

1980 IV. 16

Sándor bácsi

¹²¹ Kézzel, tollal írt levél, boríték nélkül.

¹²² A hivatkozott levél nem áll rendelkezésre.

¹²³ Az utalás föltehetően a következő tanulmány kéziratára vonatkozik: Tüskés Gábor, Népi vallásosság, társadalomtudományok és teológia, = Katolikus Szemle, 33 (1981), 2, 114–125.

¹²⁴ Ld. a 100. sz. jegyzetet.

¹²⁵ Ikvai Nándor (Petőháza, 1935. márc. 17. – Szentendre, 1988. jan. 29.): néprajzkutató, muzeológus.

¹²⁶ Tálasi István (Laskó, 1910. júl. 12. – Budapest, 1984. ápr. 7.): etnográfus. 1975–1980 között tanárom az ELTE Néprajz Tanszékén.

52.

TÜSKÉS GÁBOR – BÁLINT SÁNDORNAK¹²⁷

[Szentendre,] 1980. április 2?.

Kedves Sándor Bácsi,

hálás szívvel köszönöm a dolgozat elolvasását, javítását. Értő-szerető szemének megjegyzéseit igyekeztem mindenütt figyelembe venni. – A jelzett márciusi vasárnapon kerestem, de Sándor Bácsi nem volt otthon. Dolgozom, májusban egy belgiumi konferenciára¹²⁸ utazom, utána államvizsgák. Állás ügyben még nincs biztató hírem; érdeklődöm.

Fáradtságát [!] még egyszer nagyon köszönöm.

Szeretettel köszöntöm

T. Gábor

FÜGGELÉK

a) *Bálint Sándor kéziratos ajánlásai Tüskés Gábornak és Tüskés Tibornak*

1. „Tüskés Gábornak / szíves szeretettel / [Bálint Sándor] / 70. születésnapom emlékére”. In: Péter László, *Bálint Sándor munkássága. Bibliográfia*, Szeged, 1974. [Bálint Sándor fényképe alatt, a nyomtatott névalírással belekomponálásával.]
2. „Tüskés Tibornak /szíves barátsággal / 1974 május / Bálint Sándor”. In: Bálint Sándor: *A somlónásárhelyi premontrei apácák. (A szegedi Szentlélek- és a bécsi Porta Coeli-kolostor között)*, Veszprém, 1972. Klny. a Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 11. kötetéből. [A borítón.]
3. „Tüskés Gábornak / szíves szeretettel ajánlja / 1974 karácsonyán / Bálint Sándor”. In: Bálint Sándor, *Karácsony, húsvét, pünkösd. A nagyünnepek hazai és közép-európai hagyományvilágából*, Budapest, 1973. [A címlapon.]
4. „Tüskés Gábornak / szíves emlékezetül / szeretettel / 1975 tavaszán / [Bálint Sándor]”. In: Bálint Sándor, *Szent György kultuszának maradványai a hazai néphagyományban*, Budapest, 1974. Klny. az Ethnographia 1974. évi 2–3. számából. [A borítón, a nyomtatott szerzői név belekomponálásával.]
5. „Tüskés Gábornak / szíves szeretettel / ajánlja / 1975 őszén / Bálint Sándor”. In: *Tombácza János meséi*, gyűjt., bev. Bálint Sándor, Budapest, 1975. [A címlapon.]
6. „Tüskés Gábornak / szíves szögedi köszöntéssel / 1976 jan. 28 / Bálint Sándor”. In: Bálint Sándor, *Szeged reneszánsz kori műveltsége*, Budapest, 1975. [A címlapon.]
7. „Tüskés Gábornak / szeretettel, bizakodással / Pécs, 1976 szept. 25 / Bálint Sándor”. In: Bálint Sándor, *Sacra Hungaria. Tanulmányok a magyar vallásos népélet köréből*, Budapest,

¹²⁷ Kézzel, tollal írt képeslap (11. századi enkolpion Garvánból, Bukarest), keltezés nélkül. Címzés: dr. Bálint Sándor úrnak, 6720 Szeged, Tömörkény u. 2/b. A postabélyegző kelte: Budapest, 1980. IV. 2? [a 2-es utáni számjegy olvashatatlan].

¹²⁸ Jahrestagung der Arbeitsgemeinschaft Denkmalforschung e. V. in Verbindung mit dem Eupener Geschichts- und Museumsverein, Eupen, 1980. máj. 24–26.

- 1943 [1944]. [A címlapon. A kötet címlapelőzékén saját ceruzás bejegyzésem: „Hergendorfer Miklóstól Tüskés Gábornak Bálint Sándorral való első találkozásakor. 1972. máj. 18.”]
8. „Gábornak / szíves szeretettel / 1976 IX. 25 / Sándor bácsi”. In: Bálint Sándor, *Népünk ünnepei. Az egyházi év néprajza*, Budapest, 1938. [A címlapon. A címlap hátoldalán kézíratos bejegyzés: „Juhász Miklós Sch. P. / 1941.” A kötetet eszerint eredetileg Tüskés Tibor kaphatta középiskolai tanárától, Juhász Miklóstól.]
9. „Tüskés Gábornak / szíves barátsággal / 1977 márc. 19 / Bálint Sándor”. In: Bálint Sándor, *Az égitestek és természeti jelenségek szegedi hagyományvilága*. Klny. a Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1974–75/1. kötetéből. [Az első lapon, a cím fölé írva.]
10. „Tüskés Gábornak / szíves barátsággal / [Bálint Sándor] / 1977 III. 19”. In: Bálint Sándor, *Szent Egyed tisztelete a régi Magyarországon és a mai néphagyományban*. Klny. Somogy megye múltjából, Kaposvár, 1974 (= Levéltári Évkönyv 1.). [A borító utáni első lapon a cím alá írva, a nyomtatott szerzői név belekomponálásával.]

b) *Bálint Sándor kézíratos ajánlásai Angyal Endrének és Lang Ernőnek*

11. „Angyal Endrének / baráti szívvel / ajánlja / B. S.” In: Bálint Sándor, *Boldogasszony vendégségében*, Budapest, 1944. [A címlapon.]
12. „Ernőnek / az első kísérletekből / 1973 őszén / S.” In: Bálint Sándor, *Irodalomtörténeti tanulmányok*, Szeged, 1935. [A borítón. A címlapon saját ceruzás bejegyzésem: „Lang Ernőtől kaptam / 1988. júl. TG.”]
13. „Ernőnek / 1973 őszén S.” In: Bálint Sándor, *Adatok a magyar búcsújárás néprajzához*. Klny. az Ethnographia-Népelet 1939. évi 3–4. számából. [Az első lapon a cím fölé írva.]

Közreadja: TÜSKÉS GÁBOR

BÁLINT SÁNDOR ZENEHALLGATÁS KÖZBEN, SZEGED, 1976 AUGUSZTUS
(Tüskés Gábor felvétele)